

Yhteenveto saaristolain uudistamiseen liittyvästä verkkokuulemisesta (saaristokuntaa koskeva pykälä)

Maa- ja metsätalousministeriö järjesti saaristolain uudistamiseen liittyvän verkkokuulemisen Otakantaa.fi-palvelussa 22.5.-17.6.2024. Verkkokuulemisella kerättiin kansalaisten ja muiden tahojen näkemyksiä siitä, millä tavalla saaristolain saaristokuntaa koskeva pykälä (9 §) tulisi uudistaa. Verkkokuulemiseen saatiin määräpäivään mennessä 89 vastausta.

Vastaajista reilusti yli puolet (55) piti käsitettä *saaristoinen kunta* saaristolakiin sopivana. Reilu neljäsosa ei pitänyt käsitettä sopivana. Yhdeksän vastaajaa valitsi vaihtoehdon ei osaa sanoa, ja yksi vastaajista jätti vastaamatta kysymykseen.

Vastaajista lähes kaikki (86) olivat sitä mieltä, että kausiasukkaat tulisi huomioida saaristoisen kunnan määrittelyssä. Valtaosa (68) näki, että kausiasukkaat tulisi huomioida pienemmällä painotuksella kuin vakituiset asukkaat. Vastaajista hieman alle neljäsosa näki, että kausiasukkaat tulisi huomioida samassa määrin kuin vakituiset asukkaat. Vastaajista kolme näki, ettei kausiasukkaita tulisi jatkossakaan huomioida saaristoisen kunnan määrittelyssä.

Vastaajien näkemykset jakaantuivat lähes tasan kysyttäessä, miten saaristotypologian saaristoluokkia ja niillä asuvia asukkaita tulisi painottaa saaristoisen kunnan määrittelyssä ja saaristoisuusindeksin laskennassa. 44 vastaajaa näki, että kaikille saaristoluokille tulisi antaa yhtäläinen painotus, kun taas 42 vastaajaa näki, että korkein painotus tulisi antaa ulkosaariston asukkaille. Muun vaihtoehdon valitsi yksi vastaajista, yksi jätti vastaamatta kysymykseen ja yksi ei osannut sanoa.

Vastaajista valtaosa (75) näki, että saaristoisen kunnan määrittelyyn tulisi ottaa mukaan myös laadullista aineistoa. Yhdeksän vastaajaa ei pitänyt laadullisen aineiston mukaan ottamista aiheellisena ja viisi vastasi, ettei osaa sanoa.

Vastaajista suurin osa (64) piti sopivana, että saaristoisista kunnista annettavaa valtioneuvoston asetusta päivitetäisiin viiden vuoden välein. Vajaa neljäsosa näki, että aikavälin pitäisi olla harvempi, kun taas vastaajista kaksi näki, että aikavälin tulisi olla tiheämpi. Vastaajista neljä ei osannut sanoa ja yksi jätti vastaamatta kysymykseen.

Lähes kaikki vastaajat (81) näkivät, että saaristoisten kuntien luettelon tulisi pysyä suurin piirtein nykyisessä pituudessa, eli siinä tulisi huomioida vain saaristoisimmat kunnat. Vastaajista kahdeksan näki, että uusi luettelo voisi huomioida myös alhaisemmat saaristoindeksipisteet saavat kunnat ja olla siten nykyistä pidempi.

Lähes kaikki vastaajista (85) pitivät kannatettavana, että yli 15 000 asukkaan kaupunkiseudun taajamia ei otettaisi määrittelyssä huomioon. Vastaajista kaksi ei pitänyt esitettyä rajausta kannatettavana ja kaksi ei osannut sanoa.

Avoimet vastaukset

Avoimeen tekstikenttään oli mahdollista kirjata muita huomioita saaristokuntaa koskevan pykälän uudistamiseen liittyen. Avoimia vastauksia saatiin 34.

Useassa vastauksessa todettiin, että saaristolain tulisi ensisijaisesti turvata saariston pysyvän asumisen edellytykset ja asukkaiden hyvinvointi. Matkailu tulee vasta tämän jälkeen. Lain uudistamisessa tulisi huomioida elinkeinojen, yrittäjyyden, työpaikkojen ja yhdistysten tukeminen.

Useassa vastauksessa todettiin, että toimivan saaristoliikenteen tukeminen on tärkeää. Saaristolain uudistamisessa tulisi huomioida, että ilman kiinteää tieyhteyttä olevilla saaristoalueilla on suurimmat

kustannus- ja kehityshaasteet ja siten myös suurimmat tarpeet. Todettiin myös, että vesien rikkomilla alueilla kiertämisen aiheuttamat ongelmat ovat yhtä lailla merkittäviä kuin veden ylityksen aiheuttamat haasteet. Pelkkä saaristoisuus ei välttämättä ole paras mittari kuvaamaan vesistöjen aiheuttamia haasteita. Saaristoisuuden lisäksi pitäisi huomioida tosiasialliset etäisyydet ja sen aiheuttamat tarpeet järjestää palveluja myös pitkien etäisyyksien päähän, ei pelkästään vailla kiinteää tieyhteyttä oleviin paikkoihin. Todettiin, että saaristoisuus ei saa olla peruste esim. valokuituverkkojen puuttumiselle.

Todettiin, että saaristolaisten peruspalvelut on turvattava. Saaristoisuus heikentää fyysisten palveluiden saavutettavuutta ja palvelut ovat monilta osin etäännyneet saaristolaisilta. Nähtiin tärkeänä, että kausiasukkaat huomioidaan osana laskentaperusteita. Vapaa-ajan asuntojen määrä tulisi sijoittaa saaristolaisiin laskentaan mukaan (kertoimena tai indeksinä). Monilla saaristoalueilla kausiasukkaat moninkertaistavat väkiluvun kausittain, mikä vaikuttaa palvelutarpeeseen, esim. pelastuspalveluihin. Monet kausiasukkaat myös oleskelevat pitkiä aikoja saaristossa. Kausivaihtelu tulee huomioida saaristolaissa. Todettiin, että myös tuotetut palvelut saaristossa tulisi huomioida pisteytyksessä, eli järjestääkö kunta esim. koulu- ja päiväkotipalveluita tai joukkoliikennettä saaristossa.

Todettiin, että saaristoksi määritellyt alueet (saaristotypologia) tulee ottaa huomioon yhdenvertaisesti koko maassa kunnan saaristo-osana, mikäli kuntaa ei ole kokonaisuudessaan määritelty saaristokunnaksi. Saaristotypologiaan perustuvaa laskentaa pidettiin perusteltuna, sillä se perustuu tilastodataan ja avoimiin aineistoihin, ei poliittiseen harkintaan. Todettiin kuitenkin myös, että saaristotypologia on vain maantieteellinen. Asukkaiden todellisuus tulisi ottaa huomioon esimerkiksi pisteytysjärjestelmän kautta. Tuotiin myös esille, että saaristolaisten tekemien asuttavuusanalyysien tuottamaa tietoa tulisi hyödyntää indeksiä laskettaessa. Toivottiin myös kulttuuristen taustojen huomioimista saaristoidentiteettiä määritettäessä ja tukia harkittaessa.

Todettiin, että lähtökohtana ei tulisi olla saaristolaisten osuus kunnan väkiluvusta, sillä saariston väestöltään vähenevissä kasvavissa kunnissa osuus muuttuu erittäin nopeasti.

Vastauksissa todettiin, että tulisi paremmin avata, mitä lailla ja lain muutoksella tavoitellaan. Yksi vastaajista piti nykyisiä saaristokunta ja saaristo-osakunta –käsitteitä toimivina ja näki, että saaristoisuus sanana kuvaa todennäköisesti huonosti lain tavoitteita. Todettiin, että saaristolain tehokkuuden kannalta on tärkeää pitää käsitteet selkeinä ja soveltamisala suppeana.

Todettiin, että muutoksen yhteydessä nykyisten saaristokuntien tai saaristo-osakuntien asema ei saisi muuttua lyhyellä aikavälillä siten, että muutos on kunnalle kohtuuton tai vie kunnan koko valtiosuutta negatiiviseksi. Siirtymään on syytä harkita rajoitinta. Peräänkuulutettiin saaristolaisiin korvamerkitsemistä ja käytön seuranta. Todettiin, että hyvinvointialueen saaristolaiset pitää kohdentaa saaristoon tasapuolisesti.

Yksi vastaajista piti nykytilannetta ja –järjestelmää riittävän hyvänä, eikä nähnyt tarvetta saaristolain uudistamiselle.